

Овчарова Н.В.
ДВНЗ «Українська академія
банківської справи НБУ», м. Суми
асистент кафедри бухгалтерського
обліку і аудиту

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ В СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ

Важливою складовою бюджетної політики в сучасних умовах повинна бути система цілеспрямованих дій держави з регулювання бюджетного процесу і використання бюджетної системи для рішення соціальних завдань країни. Подальша реалізація соціальної функцій на рівні держави з метою забезпечення її соціально-економічного розвитку, особливо в умовах обмежених ресурсів, можливе лише за умов розробки ефективного механізму формування та реалізації бюджетної політики в соціальній сфері.

Механізм повинен функціонувати на умовах реалістичності, тобто забезпечувати можливість задоволення суспільних потреб з урахуванням податкового навантаження, майбутньої вартості соціальних послуг та соціальної ефективності, тобто можливості ефективного використання коштів з отриманням найбільшого соціального результату.

В основу функціонування механізму формування та реалізації бюджетної політики в соціальній сфері мають бути покладені чітко визначені та науково обґрунтовані принципи. Враховуючи особливості формування та реалізації бюджетної політики саме в соціальній сфері функціонування зазначеного механізму повинно базуватися на принципах як бюджетного управління так і соціального управління.

Серед основних принципів можна виділити наступні: комплексності та системності, структурності та взаємозв'язку, адекватності та збалансованості, доцільності та раціональності, плановості, адресності та цільового використання, керованості та гнучкості, результативності та ефективності, публічності, наукової обґрунтованості, пріоритетних задач та напрямків,

рівного соціального захисту та справедливості, взаємної довіри та відповідальності, безперервності контролю, раціонального співвідношення цілей та способів їх досягнення з ресурсним забезпеченням тощо.

Принцип комплексності та системності. Оскільки формування та реалізація державної бюджетної політики в соціальній сфері обумовлюється різними причинами (як внутрішніми так і зовнішніми), то необхідно здійснювати комплексну оцінку всіх факторів, що впливають на можливості бюджетного фінансування соціальної сфери, відслідковуючи при цьому наслідки прийняття тих чи інших рішень.

Відповідно принципу структурності та взаємозв'язку управління державними видатками на соціальну сферу повинно розглядатися як найважливіша складова бюджетної політики, яка має свою розгалужену структуру. Видатки на соціальну сферу повинні враховувати потреби кожного структурного елемента та забезпечувати ефективне функціонування всієї системи шляхом здійснення послідовних, цілісних та взаємопов'язаних заходів.

Сутність адекватності та збалансованості принципу полягає в тому, що основні параметри соціального розвитку повинні розглядатися в тісному взаємозв'язку з наявними бюджетними можливостями. Формування механізму повинно здійснюватись з урахуванням чітко визначених напрямків соціально-економічного розвитку для забезпечення необхідних макроекономічних пропорцій розвитку держави.

Принцип доцільності та раціональності. Механізм управління бюджетними видатками в соціальній сфері повинно здійснюватися з урахуванням першочергових соціальних потреб задоволення, яких дасть змогу отримати максимальний соціально-економічний ефект при мінімальних витратах, забезпечувати соціальну і економічну безпеку України.

Принципом плановості забезпечується визначення джерел створення та напрямів використання бюджетних ресурсів з урахуванням відповідності обсягів та вартості надання соціальних послуг бюджетним витратам з метою забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку. Бюджетні ресурси

повинні формуватися та використовуватися пропорційно розвитку різних напрямів соціальної діяльності з урахуванням об'єктивних законів розвитку, потреб суспільства та результатів минулих заходів.

Принцип адресності та цільового використання передбачає використання бюджетних ресурсів на чітко визначені цілі та потреб. Дотримання цього принципу дасть змогу більш ефективно використовувати бюджетні кошти для здійснення соціального захисту найменш забезпечених верств населення.

Сутність принципу керованості та гнучкості полягає в тому, що всі напрямки та рівні використання державних бюджетних ресурсів на соціальні потреби повинні бути керованими, що дасть можливість не лише проконтролювати шляхи формування та використання ресурсів, а і забезпечить гнучкість управління, тобто надасть державі можливість здійснити коригування, у випадку відхилення показників соціально-економічного розвитку від запланованого рівня.

Принцип результативності та ефективності передбачає оцінку витрат на соціальну сферу за критеріями збалансованості задоволення соціальних потреб з урахуванням впливу її розвитку на темпи економічного зростання.

Принцип публічності полягає в своєчасному, постійному та широкому інформуванні громади при рішення та витрачання бюджетних коштів на соціальні потреби. Реалізація принципу здійснюється при звітування органів управління перед населенням, що дає змогу врахувати громадську думку при вирішенні певних питань і дозволить підвищити ефективність управління бюджетними коштами в соціальній сфері.

Принцип наукової обґрунтованості передбачає своєчасне виявлення тенденцій, об'єктивних законів, закономірностей формування та використання бюджетних ресурсів для соціального розвитку; організацію; регулювання та контроль руху цих закономірностей.

Принципом пріоритетних задач та напрямків забезпечується реалізація основних, життєво важливих соціальних функцій держави, які першочергово потребують бюджетного фінансування. Відповідно до цього принципу

управління бюджетними видатками повинно здійснюватися з метою першочергового, своєчасного забезпечення бюджетними ресурсами пріоритетних напрямків розвитку соціальної сфери, що дасть змогу задовольнити мінімальний рівень соціальних потреб навіть за умови обмеженості фінансових ресурсів

Принцип рівного соціального захисту та справедливості. Функціонування механізму бюджетної політики в соціальній сфері повинно здійснюватися з урахування принципів соціального управління і враховувати соціальні інтереси кожного окремого індивіда та суспільства в цілому.

Принцип взаємної довіри та відповідальності. Ефективне управління бюджетними видатками на соціальні потреби можливо лише за умови довіри населення до здійснюваних державою заходів з фінансування соціальних видатків та готовності громади до прийняття нових форм отримання соціальних послуг. Крім цього необхідною умовою підвищення ефективності управління видатками державного бюджету на соціальні сферу є наявність соціальної відповідальності як суб'єктів, що надають суспільні блага (держави; організацій та установ, що надають соціальні послуги; підприємств, що частково задовольняють соціальні потреби в межах свого трудового колективу тощо) так і споживачів соціальних послуг.

Принцип безперервності контролю передбачає здійснення контролю на всіх етапах бюджетного процесу з метою прийняття своєчасних заходів з узгодження бюджетної політики та соціальних процесів.

Принцип раціонального співвідношення цілей та способів їх досягнення з ресурсним забезпеченням містить вимогу про необхідність попереднього визначення цілей кожного рішення, що приймається, у економічному, політичному, моральному та інших аспектах, тобто вивчаються можливі наслідки прийняття такого рішення. Якщо цілі чітко не визначені або суперечать одна одній, то можуть бути вибрані нераціональні способи їх досягнення та дефіцит ресурсів.

Таким чином, дотримання зазначених принципів функціонування механізму формування та реалізації бюджетної політики в соціальній сфері дасть змогу здійснити залучення та розподілу фінансових ресурсів, їх ефективне використання для забезпечення соціальної виваженості державного бюджету та підтримки соціальної стабільності з урахуванням стратегічних потреб розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Дем'яшин В.Г. Бюджетний механізм держави: сутність та роль у регулювання соціально-економічних процесів економіки / В. Г. Дем'яшин // Формування ринкових відносин в Україні. – № 11. – 2007. – С. 3–11.
2. Ковалюк О. М. Фінансовий механізм економіки України / Ковалюк О. М. // Фінанси України. – № 9. – 2002. – С. 2–28.
3. Львовчкін С. В. Фінансовий механізм макроекономічного регулювання / Львовчкін С. В. // Фінанси України. – 2000. – № 12. – С.25–33.
4. Пасічник Ю. В. Бюджетна система : навч. посіб.– Черкаси : Відлуння, 1999.– 376 с.
5. Старостенко Г. Г., Булгакова Ю. В. Бюджетна система: Навч. посіб. / Г. Г. Старостенко, Ю. В. Булгакова. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 240 с.